

DE KOSTPRIJS VAN DE MELK
Voorcalculatie 1957-1958

Rapport no.282

Afd. Bedrijfseconomisch Onderzoek in de Landbouw

TOETSINGSKOMMISSIE

De inhoud van dit rapport is getoetst aan het oordeel van een Commissie van Advies, welke als volgt was samengesteld:

Ir. Th.C.J.M.Rijssenbeek (Voorzitter)	Directeur van het Veeteeltwezen	's-Gravenhage
Jac. Blom	Veehouder	St. Pancras
J. Bruyne	Veehouder	Weesperkarspel
Ir. A.H.Crijns	Rijkslandbouwconsulent	Tilburg
Ir. H. de Groot	Rijkslandbouwconsulent voor weide- en voeder- bouw	Wageningen
J. Loonen	Landbouwer	Oostrum
F. van der Meer	Bestuurder Landarbeidersbond	Leeuwarden
P. Oosterveld	Provinciale Voedsel- commissaris voor Overijssel	Zwolle
N.J.W. Olieman	Veehouder	Wilsveen
Dr. Ir. C.Schiere	Directeur v/d Kaas-, boter- en melkprodukten- controlestations te Utrecht en Den Haag	's-Gravenhage
J.W. van Tiggelen	Landbouwer	Rucphen
Ir. H.T.Tjallema	Directeur Akker- en Weidebouw	's-Gravenhage
W. Tijsma	Veehouder	Workum
Ir. H. Vredeling	Hoofd Wetenschappelijke afdeling landarbeiders- bond	Huis ter Heide

Met deze commissie werden uitvoeriger cijferreeksen en beschouwingen besproken dan in dit rapport konden worden opgenomen. De commissie kon zich in het algemeen met de berekeningen en beschouwingen verenigen.

De verantwoordelijkheid voor dit rapport berust bij het Landbouw-Economisch Instituut.

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
WOORD VOORAF	4
HOOFDSTUK I DOEL EN UITGANGSPUNTEN	5
HOOFDSTUK II DE RESULTATEN VAN DE BEREKENINGEN	11
HOOFDSTUK III TOELICHTING OP DE VOORCALCULATIE 1957/1958	14
HOOFDSTUK IV INKOMEN VAN DE BOER UIT RUNDVEEHOUDERIJ - VOORCALCULATIE 1957/1958	20
HOOFDSTUK V GEMIDDELDE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN HET BOEKJAAR 1956/1957 EN VOORGAANDE JAREN	22
a. Spreiding in de uitkomsten	22
b. Gemiddeld inkomen van de boer over de jaren 1950/51 t/m 1956/57	23
c. Netto-overschot per ha cultuurgrond (weidebedrijven) over de jaren 1950/51 t/m 1956/57	26
HOOFDSTUK VI HERZIENING VAN ENKELE UITGANGSPUNTEN VOOR DE KOSTPRIJSBEREKENINGEN	27

WOORD VOORAF

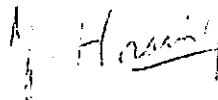
De kostprijzen van de melk voor het melkprijsjaar 1957/58, die in dit rapport worden behandeld, zijn berekend volgens dezelfde methodiek als in het vorige jaar.

Aangezien ook dit rapport is bedoeld als basis voor het melkprijsbeleid zijn de daarvoor in aanmerking komende kostenbestanddelen ook deze keer gewaardeerd overeenkomstig de door de overheid vastgestelde uitgangspunten.

Deze uitgangspunten zijn in bepaalde opzichten herzien, zoals is uiteengezet in de nota van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap, die als hoofdstuk VI in dit rapport is opgenomen.

Het rapport is samengesteld op de afdeling Bedrijfs-economisch Onderzoek in de Landbouw door J. Hoornweg onder leiding van ir. H. Dijkstra.

DE DIRECTEUR,

(Dr. J. Horring)

's-Gravenhage, november 1957

HOOFDSTUK I

DOEL EN UITGANGSPUNTEN

De kostprijsberekeningen voor de melk worden in opdracht van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap opgesteld met het doel hiermede een basis te leggen voor het door de overheid te voeren prijsbeleid. Bij het onderzoek wordt volstaan met het berekenen van het gemiddelde voor groepen van bedrijven in bepaalde gebieden. Deze gebieden zijn zodanig gekozen, dat zij tezamen het gehele land in voldoende mate representeren. Dit houdt uiteraard niet in dat de uitkomsten van de berekeningen voor bepaalde gebieden aangeven hoe hoog de kostprijzen zijn in andere gebieden, waarvoor geen berekeningen zijn opgesteld, ook al is de structuur van deze gebieden in landbouwkundig opzicht vrijwel gelijk.

Hoewel de kostprijzen die voor de verschillende gebieden zijn berekend tezamen een goed beeld geven van de gemiddelde kostprijs van de melk over het gehele land, zij om misverstanden te voorkomen verder opgemerkt, dat het niet tot de taak van het L.E.I. behoort uit deze gegevens de nationale kostprijs te berekenen. De vraag, in welke mate de door het L.E.I. voor de verschillende gebieden berekende kostprijzen zullen meetellen bij de vaststelling van de gemiddelde kostprijs voor het gehele land wordt door de overheid beantwoord, na overleg met het Landbouwschap.

De kostprijsberekeningen worden opgesteld voor de volgende gebieden.

Tabel 1

GEBIEDSINDELING

	Oppervlakte cultuurgrond	Aanduiding in rapport
<u>Friesland</u>		
Het Kleiweidegebied	23,- ha	Friesland I
Het Veenweidegebied	20,- ha	Friesland II
De Wouden (zandgebied)	10,50 ha	Friese Wouden
<u>Drents Zandgebied</u>	13,- ha	Drente
<u>Overijsels Zandgebied</u>	9,50 ha	Overijssel
<u>Gelderland - De Graafschap</u>	9,- ha	De Graafschap
<u>Utrecht - Noordwestelijk Weide- gebied en Eemland</u>	16,- ha	Utrecht
<u>Noordholland</u>		
Het Kleiweidegebied	17,- ha	Noordholl. I
Het Veenweidegebied ten noorden van het IJ	15,- ha	Noordholl. II
Het Weidegebied ten zuidoosten van Amsterdam	16,- ha	Noordholl. III
<u>Zuidholland</u>		
Rijnland, Delf- en Schieland	16,- ha	Zuidholl. I
Alblasserwaard	16,50 ha	Zuidholl. II
<u>Noordbrabant - het Zandgebied van Oost- en midden-Noordbrabant</u>	10,- ha	Noordbrabant

Aan de berekeningen liggen per gebied gegevens ten grondslag die zijn ontleend aan de boekhoudingen van ongeveer 30 tot 40 bedrijven. De ervaring heeft geleerd, dat een dergelijk aantal voldoende is om tot een voor het gebied representatief gemiddelde te komen. Verlaging van het aantal bedrijven, zou tengevolge hebben, dat de betrouwbaarheid van het gemiddelde wordt verkleind. Zou het aantal bedrijven worden vergroot, dan wint de betrouwbaarheid van de resultaten hierdoor nog wel iets, doch niet in die mate, dat het verantwoord is hiervoor de meerdere kosten te maken.

Uiteraard is het zeer belangrijk welke bedrijven er in het kostprijsonderzoek worden betrokken. De verschillen tussen de uitkomsten van de individuele bedrijven zijn zeer groot. De mate waarin in de onderzochte gebieden bedrijven met goede en minder goede uitkomsten in het onderzoek zijn betrokken is dus belangrijk voor de uiteindelijke resultaten. Vandaar, dat aan de bedrijfskeuze zeer veel zorg wordt besteed. Deze keuze geschiedt geheel in overleg met de Provinciale Raden voor het Landbouwschap en de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst in de verschillende provincies. Door commissies van het Landbouwschap wordt elk jaar een voordracht gemaakt van bedrijven die in aanmerking komen om in het onderzoek te worden betrokken. Deze bedrijven worden op hun geschiktheid door de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst en ook door vertegenwoordigers van het L.E.I. beoordeeld. De beoordeling en de keuze van de bedrijven geschiedt dus door drie partijen. Hierbij wordt van de volgende criteria uitgegaan.

De bedrijven moeten werken onder gemiddelde produktieomstandigheden. Dit betreft in de eerste plaats de grondsoort, de verkaveling, de ontwatering en andere cultuurtechnische omstandigheden. Een uitzondering hierop wordt gemaakt voor de bedrijfsgrootte. Vooral op de zandgronden is de grootte van vele bedrijven te klein om met succes berekeningen over de kostprijs van de voortgebrachte produkten te kunnen maken. Op deze vrij kleine bedrijven is de bedrijfsorganisatie in de regel ingesteld op een arbeidsbezetting die naar omvang meestal niet alleen door economische motieven wordt bepaald. Het is zeer moeilijk de invloed van de niet-economische motieven op bevredigende wijze uit de kostprijsberekeningen te isoleren. Daarom worden dergelijke bedrijven niet in het onderzoek betrokken. Dit heeft tot gevolg dat de kostprijzen voor de zandgebieden betrekking hebben op bedrijven die iets groter zijn dan de gemiddelde bedrijfsgrootte in deze gebieden.

De bedrijfsvoering en de bedrijfsorganisatie moeten op de kostprijsbedrijven verder normaal zijn voor de betrokken gebieden, terwijl de boer voor zijn vak berekend moet zijn. Bij de bedrijfskeuze wordt ervan uitgegaan, dat de normale bedrijfsvoering in voldoende mate is aangepast aan de economische en technische ontwikkelingen.

Van de in het onderzoek betrokken groepen van bedrijven wordt elk jaar ongeveer één vijfde gedeelte van het onderzoek uitgeschakeld, tengevolge van het feit, dat de bedrijven niet langer dan 5 jaar aan het onderzoek deelnemen. De bedrijven krijgen door het onderzoek nl. een vrij intensief contact met de voorlichtingsdienst. Het is niet uitgesloten, dat zij zodanig van het onderzoek weten te profiteren, dat de uitkomsten van deze bedrijven na verloop van tijd niet meer representatief voor het betrokken gebied kunnen worden geacht. Elk jaar moeten er dus ook nieuwe bedrijven worden gekozen. Deze regelmatige vernieuwing heeft ook nog een voordeel, dat de bij de keuze betrokken partijen zich voortdurend blijven bezig houden met de ontwikkelingen in het betrokken gebied en steeds meer ervaring krijgen bij het kiezen van de bedrijven.

Het doel van de kostprijsberekeningen nl. het leggen van een basis voor het prijsbeleid in de landbouw stelt niet alleen eisen aan de keuze van de gebieden en de bedrijven, maar ook aan de wijze waarop de kostprijs wordt berekend. Hierbij is het in de eerste plaats van belang hoe de verschillende elementen van de kostprijs worden gewaardeerd. Dit geldt vooral voor de grond en de gebouwen in de landbouw, de landarbeiderslonen en de vergoeding voor de bedrijfsleiderswerkzaamheden. Omdat de prijzen van deze elementen onder invloed staan van het landbouwbeleid moet hun waardering in de kostprijsberekeningen afhangen van het doel dat de overheid zich bij het landbouwbeleid stelt. Vandaar, dat voor deze elementen een waardering wordt gevolgd, ontleend aan richtlijnen die op dit punt door het L.E.I. van het Ministerie van Landbouw en van het Landbouwschap zijn ontvangen. In hoofdstuk VI zijn deze richtlijnen in extenso opgenomen. In het kort kan hierover het volgende worden opgemerkt.

Voor de grond en de gebouwen wordt niet meer als in het verleden uitgegaan van de pachten die hiervoor op pachtbedrijven moest worden betaald, maar worden de kosten op eigenaarsbasis

opgenomen. Dit betekent echter niet, dat zonder meer van de kosten is uitgegaan zoals die zouden kunnen worden becijferd op eigenaarsbedrijven. Voor een deel van deze kosten wordt namelijk niet van de werkelijkheid uitgegaan, maar worden normen gebruikt. Dit doet zich voor bij de berekening van de rente en de afschrijving van de gebouwen en de grondrente. De rentevoet voor het gebouwenkapitaal is gesteld op $3\frac{1}{2}\%$. Voorts moeten de rente en de afschrijving worden bepaald als een progressief dalende annuïteit, daarbij aannemende dat de gebouwen gemiddeld 100 jaar oud worden en thans gemiddeld 50 jaar oud zijn. Voor de grondrente zijn bepaalde bedragen aangenomen voor de verschillende grondsoorten. Voor bijzonderheden zij verder verwezen naar de in hoofdstuk VI opgenomen nota van de opdrachtgevers van het L.E.I.

Overeenkomstig de richtlijnen wordt de beloning voor de handenarbeid van de gezinsleden op dezelfde wijze als voorheen ook het geval was gekoppeld aan de beloning van de landarbeiders. Voor de arbeid van de boer, die handenarbeid en bedrijfsleiderswerkzaamheden omvat, wordt uitgegaan van vaste bedragen, die in de meer vermelde nota zijn gegeven. Daar het noodzakelijk is de handenarbeid en de bedrijfsleiderswerkzaamheden apart in de berekeningen op te nemen, moesten deze vaste bedragen worden verdeeld in bedragen voor de handenarbeid en bedragen voor de bedrijfsleiderswerkzaamheden. Het totale bedrag is in zoverre vast, dat dit alleen zal veranderen indien de algemene loonindex verandert. Het totale bedrag voor de beloning van de boer zal niet veranderen onder invloed van de veranderingen van de lonen van de landarbeiders. Vandaar dat er verschuivingen zullen optreden in de beloning voor de handenarbeid en de beloning voor de bedrijfsleiderswerkzaamheden, indien de lonen voor de landarbeiders een andere wijziging ondergaan dan de algemene loonindex.

Voorts geven de richtlijnen aan volgens welke normen de zojuist bedoelde beloning voor de bedrijfsleidingswerkzaamheden over de verschillende produkten van het gemengde zandbedrijf moet worden verdeeld. De voorheen gebruikte normen zijn herzien. Zij hangen nu nauwer samen met de toegevoegde waarde per produkt dan vroeger het geval was. Deze wijziging heeft tot gevolg, dat de bedrijfsleidersvergoeding voor de produktie van de melk is verhoogd en met name voor de produktie van varkensvlees is verlaagd. Hierdoor is de kostprijs van de melk niet onaanzienlijk verhoogd voor de gemengde zandbedrijven.

Om te kunnen dienen als basis voor het prijsbeleid moeten de kostprijzen nog aan andere eisen voldoen. Deze hebben betrekking op de periode waarvoor de kostprijzen worden berekend. In de eerste plaats moeten de berekeningen worden opgesteld op basis van vervangingswaarde en niet op prijzen die in het verleden hebben gegolden. In de landbouw variëren de produktie-omstandigheden voorts zeer sterk van jaar tot jaar, omdat de weersomstandigheden in sterke mate beslissend zijn voor de resultaten van het bedrijf. Vandaar dat het noodzakelijk is te beschikken over cijfers over een reeks van jaren om te kunnen zeggen welke verhouding tussen kosten en opbrengsten bij gemiddelde weersomstandigheden als enigszins normaal kunnen gelden. Deze cijferreeksen moeten per kostenelement worden genormaliseerd. Daardoor wordt bereikt, dat de uitkomst van de berekeningen kan gelden voor normale jaarverhoudingen en bij prijzen zoals die worden vastgesteld op het moment waarop de berekeningen worden opgezet.

Ook de prijzen van bijprodukten en voedermiddelen uit eigen bedrijf moeten volgens bepaalde richtlijnen worden vastgesteld. Voor de op het bedrijf achtergebleven melk, voor zover die aan kalveren is vervoederd en dus tot de kosten en tot de opbrengsten moet worden gerekend, wordt een prijs ingerekend, die gelijk is aan de algemene garantieprijs die het jaar tevoren heeft gegolden.

De stroprijzen leveren ook enkele moeilijkheden op. Het stro is een kostenelement bij de melkproduktie maar een opbrengst bij de graanproduktie. Daar de stroprijzen van jaar tot jaar sterk kunnen schommelen is afgesproken bij de verschillende berekeningen de gemiddelde stroprijzen over de laatste drie jaren te nemen. Hierdoor is er aansluiting tussen de verschillende berekeningen en is tevens verzekerd, dat de werkelijk gemaakte kosten in de loop der jaren in de berekeningen zijn opgenomen.

Een soortgelijke situatie als t.a.v. het stro bij de graanproduktie, bestaat er t.a.v. het vlees bij de melkproduktie. Het vlees is bij de melkproduktie een belangrijk bijprodukt, zodat de vleesprijzen de kostprijs van de melk in belangrijke mate beïnvloeden. Ten einde nu te voorkomen, dat de kostprijs van de melk in sterke mate gaat fluctueren onder invloed van de prijzen van het vlees wordt bij de schatting van de in rekening te brengen vleesprijs in belangrijke mate rekening gehouden met de ontwikkeling van de vleesprijzen in de afgelopen vier jaren. Het

voortschrijdend vierjaarlijkse gemiddelde van de vleesprijzen wordt zo mogelijk gehanteerd bij de berekening van de vleesopbrengst. Alleen indien er duidelijke aanwijzingen bestaan dat dit gemiddelde niet voor de toekomst kan gelden zal hiervan worden afgeweken. Op deze wijze wordt bereikt, dat de kostprijs van de melk niet van jaar tot jaar sterk schommelt onder invloed van de vleesprijzen en bestaat tevens de zekerheid, dat alle vleesprijzen in de loop der jaren in de kostprijs van de melk tot uiting komen.

HOOFDSTUK II

DE RESULTATEN VAN DE BEREKENINGEN

In tabel 2 volgt een kort overzicht van de uitkomsten van de kostprijsberekeningen voor de melk voor de verschillende gebieden. In tabel 3 volgt een meer gespecificeerde opgave, waaruit tevens kan blijken in welke mate de verschillende kostprijselementen voor de uitkomst van de berekening van belang zijn.

Tabel 2

VERGELIJKING KOSTPRIJZEN

	Kostprijzen per 100 kg melk		
	Voorcalculatie 1956/57	Voorcalculatie 1957/58	Vershil
Friesland I	27,50	28,00	+ 0,50
Friesland II	30,00	31,40	+ 1,40
Friese Wouden	30,80	32,50	+ 1,70
Drente	31,80	33,00	+ 1,20
Overijssel	30,50	31,60	+ 1,10
De Graafschap	28,10	29,10	+ 1,00
Utrecht	29,50	28,50	- 1,00
Noordholland I	26,30	27,70	+ 1,40
Noordholland II	29,20	30,80	+ 1,60
Noordholland III	29,10	29,00	- 0,10
Zuidholland I	27,40	27,80	+ 0,40
Zuidholland II	29,50	30,40	+ 0,90
Noordbrabant	29,10	29,70	+ 0,60

Uit tabel 2 blijkt, dat de kostprijs van de melk ten opzichte van de vorige berekeningen en de aanvullingen die hierop zijn gemaakt met ongeveer f. 0,80 per 100 kg melk is gestegen. Het is niet mogelijk in kort bestek de oorzaak van deze stijging aan te geven. Deze uiteindelijke stijging is het resultaat van verschillende krachten die in alle gebieden niet in dezelfde mate hebben gewerkt. Dat blijkt wel het duidelijkste uit het feit, dat er enkele gebieden zijn die van de algemene lijn afwijken en een daling te zien geven.

In het algemeen kan worden opgemerkt, dat de wijziging in de uitgangspunten het beeld zeer onoverzichtelijk maken. Bij de gemengde bedrijven speelt de wijziging die is aangebracht in de verdeling van de beloning voor bedrijfsleiding over de voortgebrachte produkten een belangrijke rol. De verhoging van deze post voor de rundvee-sector resulteert in een kostenstijging van ca. f. 0,80 per 100 kg melk. Gemiddeld, voor alle gebieden samen, zijn de kosten voor de grond en de gebouwen gelijk in beide jaren. De thans becijferde eigenaarskosten zijn gemiddeld nl. gelijk aan de pachten in de vroegere berekeningen, verhoogd met de pachtverhoging die tijdens de behandeling van de nota inzake de beperking van de bestedingen in de Tweede Kamer in het vooruitzicht is gesteld. Per gebied doen zich echter wel enkele afwijkingen voor als gevolg van het feit, dat de pachten in alle gebieden niet in dezelfde verhouding staan als de thans becijferde eigenaarslasten. Hieruit blijkt wel, dat het weinig zin heeft in het algemeen aan te geven waar de oorzaak van de stijging moet worden gevonden. Per gebied is dit wel mogelijk, maar dit zou aanleiding geven tot een te uitvoerige beschouwing, die niet meer past in het kader van dit rapport.

In hoofdstuk III is per kostenelement aangegeven, welke wijzigingen hierin ten opzichte van de vorige voorcalculatie zijn aangebracht. Uit tabel 3 kan de lezer vaststellen, hoe groot de relatieve betekenis is van elk der kostenelementen, waaruit dus ook een indruk kan worden gegeven omtrent de betekenis van de wijziging in elk der kostenelementen.

KOSTEN EN OPBRENGSTEN VAN DE RONDVEEHOEDERIJ PER HA GRASLAND EN VOEDERGELWASSEN (NOVEMBER 1957 - NOVEMBER 1958)

	Friesland		Friese Wouden	Drente	Overijssel	De Graafschap	Utrecht			Noordholland			Zuidholland		Noordbrabant	
	I	II					I	II	III	I	II	III	I	II		
																gld.
1. Arbeidskosten																
a. Eigen arbeid	437	512	711	708	792	813	579	607	705	585	630	588	763			
b. Betaalde arbeid	220	141	90	50	58	19	75	173	39	160	79	114	37			
2. Beloning bedrijfsleiding	113	112	113	108	117	118	125	116	120	127	135	122	116			
3. Veervoeder	355	353	365	458	474	556	421	392	377	515	626	437	529			
4. Meststoffen	80	100	183	215	194	174	90	133	76	75	77	103	217			
5. Grond en gebouwen	204	173	151	121	140	156	188	239	186	176	218	214	140			
6. Werktuigkosten	96	106	104	70	81	105	87	103	120	116	82	88	91			
7. Rente levende inventaris	64	62	58	55	59	68	59	76	66	71	69	59	64			
8. Ziektebestrijding, dekgeden e.a.	48	42	40	54	45	45	40	60	41	48	42	42	55			
9. Heffingen	9	8	9	8	9	10	9	10	9	10	11	9	9			
10. Overige kosten	59	48	34	38	46	46	63	70	58	53	50	58	57			
Brutokosten per ha	1685	1657	1858	1885	2015	2110	1736	1979	1797	1936	2019	1834	2078			
11. Aftrekposten																
a. Omzet en aarwas	328	287	321	364	389	524	268	382	255	296	283	262	457			
b. Overige opbrengsten	41	28	18	122	70	79	42	113	60	66	58	23	166			
Totaal aftrekposten	369	315	339	486	459	603	310	495	315	362	341	285	623			
Netto-kosten per ha	1316	1342	1519	1399	1556	1507	1426	1484	1482	1574	1678	1549	1455			
12. Melkproduktie per koe	4275	3925	3900	3925	3850	3950	3700	4575	3875	3875	3850	3950	3925			
13. Vetgehalte	4,06	3,94	3,99	3,90	3,70	3,75	3,65	3,89	3,68	3,70	3,65	3,65	3,65			
14. Melkkoeien per ha	1,10	1,09	1,20	1,08	1,28	1,31	1,35	1,17	1,24	1,40	1,57	1,29	1,25			
15. Melkproduktie per ha	4703	4278	4680	4239	4928	5175	4995	5353	4805	5425	6045	5096	4906			
16. Melkvetproduktie per ha	190,9	168,6	186,7	165,3	182,3	194,1	182,3	208,2	176,8	200,7	220,6	186,0	179,1			
17. Kostprijs per 100 kg melk	28,00	31,40	32,50	33,-	31,60	29,10	28,50	27,70	30,80	29,00	27,80	30,40	29,70			

HOOFDSTUK III
TOELICHTING OP DE VOOPCALCULATIE 1957/58

Betreffende de belangrijkste kostenelementen voor de voorcalculatie 1957/58 geeft tabel 3 in volgorde het volgende aan:

1. Arbeidskosten

De berekening van de arbeidskosten geschiedt voor de gemengde bedrijven op een andere wijze dan voor de weidebedrijven. Die van de weidebedrijven zijn namelijk geheel gebaseerd op de arbeidskosten volgens de boekhoudingen. In de kostprijsberekeningen voor de gemengde bedrijven worden de arbeidskosten per bedrijfsonderdeel berekend, met behulp van arbeidsnormen, welke zijn vastgesteld door middel van tijdstudies. Gemeten met deze normen is er een overschot van arbeid op de in het onderzoek betrokken bedrijven te constateren. Aangezien dit arbeidsoverschot bij de kostprijsberekeningen buiten beschouwing dient te worden gelaten worden de arbeidskosten berekend met behulp van de genoemde normen.

De arbeid is het belangrijkste kostenelement in de produktiekosten van de melk. De arbeidskosten bedragen namelijk op de weidebedrijven ca. 39% van de bruto-kosten en op de gemengde bedrijven op zandgrond ca. 41% van de bruto-kosten. Het is duidelijk, dat een wijziging in het loonpeil dan ook van grote invloed is op de kostprijs per 100 kg. In 1957 deden zich de volgende loonswijzigingen voor.

- bij het afsluiten der C.A.O.'s in mei 1957 voor het jaar 1957/58 zijn de reeds vóór deze datum ingevoerde loonswijzigingen contractueel vastgelegd (verhogingen per januari en maart 1957); tevens is met ingang van mei 1957 het maximum aantal uren verlaagd van 3200 op 3100 hetgeen een ca. 3% verhoging van de arbeidskosten per uur inhoudt;
- in juli 1957 is de totale premie voor het bedrijfspensioenfonds met f. 0,50 per week verhoogd. Dit betekende een verhoging van de sociale lasten voor de werkgever en tevens een verhoging van het loon overeenkomstig het werknemersdeel in deze premie (helpt van de premie);
- in augustus 1957 is een loonsverhoging ingevoerd ter compensatie van de huurverhoging. Voor de landarbeiders betekende dit een loonsverhoging

van f. 2,10 per week. Het betrof hoofdzakelijk de lonen van arbeiders van 23 jaar en ouder.

Bovenstaande loonswijzigingen resulteerden in een kostenstijging van gemiddeld ca. f. 0,85 per 100 kg melk.

Bij de bepaling van de arbeidskosten zijn naast de wijzigingen van het loonpeil ook van belang de wijzigingen welke optreden in de arbeidsbehoefte of wel de arbeidsuren per ha of per melkkoe. Verschillende factoren beïnvloeden het totaal der arbeidsuren. In dit verband is het van belang te wijzen op de voortschrijdende mechanisatie. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn thans ook voor de gemengde bedrijven op zandgrond een aantal bedrijven met melkmachines in het onderzoek betrokken geweest. Bij de bepaling van de arbeidskosten is hiermede uiteraard rekening gehouden. Dit resulteerde namelijk in een verlaging van het gemiddeld aantal normatieve arbeidsuren per melkkoe voor het gemengde zandbedrijf. De werktuigkosten ondergingen echter door de toeneming van het aantal melkmachines weer een verhoging. Ter oriëntatie wordt in onderstaande tabel een overzicht gegeven van het aantal bedrijven met een melkmachine in procenten van het totaal aantal bedrijven per groep.

Tabel 4

AANTAL BEDRIJVEN MET MELKMACHINE IN % VAN TOTAAL AANTAL BEDRIJVEN
(Voorcalculatie 1957/58)

Friesland I	(W)	48%	Noordholland I	(W)	18%
Friesland II	(W)	45%	Noordholland II	(W)	18%
Friese Wouden	(G)	15%	Noordholland III	(W)	35%
Drente	(G)	-	Zuidholland I	(W)	25%
Overijsel	(G)	5%	Zuidholland II	(W)	10%
De Graafschap	(G)	15%	Noordbrabant	(G)	19%
Utrecht	(W)	20%			

(W) = weidebedrijven

(G) = gemengde bedrijven

2. Beloning bedrijfsleiding

De kostenbedragen zijn volgens de herziene uitgangspunten voor de kostprijsberekening in opdracht van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap vastgesteld.

Hierbij kan worden opgemerkt, dat de totale beloning voor de boer (handenarbeid en bedrijfsleiding) is verhoogd in evenredigheid met de stijging van het algemene loonniveau.

Voor de gemengde bedrijven op zandgrond had in opdracht van het Ministerie en het Landbouwschap een andere verdeling plaats van de beloning voor bedrijfsleiding over de verschillende produkten dan bij vorige berekeningen is toegepast. Dit betekent dat voor het gemengde bedrijf een kostenstijging van de melk van ca. f. 0,80 per 100 kg melk kan worden verklaard uit deze gewijzigde verdeling van de beloning voor bedrijfsleiding. Dit betekent uiteraard ook dat de beloning voor bedrijfsleiding voor andere produkten van het gemengde bedrijf op zandgrond is gedaald ten opzichte van voorgaande berekeningen.

3. Veevoeder

Op grond van de resultaten over het boekjaar 1956/57 is het aangehouden kg-krachtvoederverbruik met ca. 15 kg à 20 kg per melkkoe verhoogd ten opzichte van het krachtvoerverbruik in de voorcalculatie 1956/57. Hier staat tegenover dat voor de weidebedrijven in het algemeen weer een afneming is te constateren van de vervoederde hoeveelheden gedroogd gras en ook van de vervoederde hoeveelheden ruwvoeder. De toeneming van het krachtvoerverbruik op de weidebedrijven wordt hierdoor in enige mate gecompenseerd. De totale voederkosten voor beide bedrijfstypen zijn ten opzichte van de voorgaande berekeningen met ca. $1\frac{1}{2}$ % toegenomen. De toeneming van het totale voederverbruik staat naast de toenemende arbeidsschaarste en hogere arbeidskosten mede onder invloed van de hogere vleesprijzen welke in de afgelopen jaren hebben gegolden. Bij de bepaling van de omzet en aanwas is met deze laatste factor eveneens rekening gehouden.

4. Meststoffen

De stijging van de kosten der meststoffen kan hoofdzakelijk worden toegeschreven aan het gestegen prijspeil van de stikstof- en fosforzuurmeststoffen. De prijzen van de kalimeststoffen zijn nagenoeg niet gewijzigd.

5. Grond en gebouwen

Overeenkomstig de thans geldende gewijzigde uitgangspunten zijn de in rekening gebrachte kostenbedragen voor het gebruik van grond en gebouwen niet meer afgestemd op de betaalde pachten. In de eerste plaats is rekening gehouden met een bedrag voor de grondrente, dat voor de voornaamste gebieden als volgt is gedifferentieerd.

Zandgronden	f. 30,- per ha (kadastrale maat)
Kleiweidegebieden	f. 60,- per ha (kadastrale maat)
Veenweidegebieden e.a.	f. 37,- per ha (kadastrale maat)

De rente en afschrijving voor de gebouwen zijn gebaseerd op een synthetische berekening, waarbij deze kosten zijn bepaald bij een progressief dalende annuïteit bij een rentepercentage van $3\frac{1}{2}\%$, een afschrijvingstermijn van 100 jaar en bij een gemiddelde leeftijd der gebouwen van 50 jaar.

De in rekening gebrachte kosten voor groot en klein onderhoud der gebouwen zijn per gebied op basis van normbedragen ingecalculeerd. Hiertoe zijn afzonderlijke normen gehanteerd voor de weidegebieden en de zandgebieden. Bij de bepaling van deze normbedragen is verband gelegd tussen de gemiddelde onderhoudskosten op de in het onderzoek betrokken bedrijven en de synthetische kosten voor de afschrijving en rente der bedrijfsgebouwen.

De overige eigenaarslasten als grondbelasting, polderlasten en verzekering zijn voor de afzonderlijke gebieden gebaseerd op de feitelijke kosten van de in het onderzoek betrokken bedrijven.

6. Werktuigkosten; 7. Rente levende inventaris;

8. Ziektebestrijding, dekgelden e.a.; 9. Heffingen;

10. Overige kosten.

Voor de kostenbestanddelen genoemd onder 6 en 7 kan ten aanzien van het aangehouden rentepercentage worden opgemerkt, dat in afwijking van de voorgaande berekeningen het rentepercentage is gesteld op 5% . Dit geldt dus voor de berekening van de rentekosten over het geïnvesteerde kapitaal in de dode en levende inventaris.

De wijzigingen in het niveau van de vorengenoemde kostenbestanddelen onder 6 t/m 10 zijn niet groot. Bij de

bepaling van de voorcalculatie 1957/58 is verder rekening gehouden met de wijziging in het kostenpeil en met de ontwikkeling, welke blijkt uit de cijfers volgens de bedrijfsboekhoudingen over de reeks van jaren.

11a Omzet en aanwas als aftrekpost

Voor de berekening van de omzet en aanwas is hoofdzakelijk van belang het aantal verkochte dieren en de in rekening te brengen opbrengstprijzen per dier. Het aantal dieren dat verkocht of gekocht wordt, verschilt van gebied tot gebied en hangt samen met de bedrijfsvoering per gebied. De opfok op het eigen bedrijf van gebruiksvet, het afmesten van koeien en het aankopen van gebruiksvet zijn alle factoren welke de kosten en de opbrengsten van de rundveehouderij in positieve of negatieve zin kunnen beïnvloeden. Een afsplitsing van al deze bijkomende kosten of opbrengsten is niet mogelijk geweest voor de berekening van de kostprijs van de melk.

Het aangehouden prijspeil ten behoeve van de voorcalculatie 1957/58 voor de berekende omzet en aanwas is ten dele ontleend aan de bedrijfsboekhoudingen over de afgelopen jaren (1954/55, 1955/56, 1956/57 = drie jaren) en een schatting voor het jaar 1957/58 met als uitgangspunt het prijspeil volgens de bedrijfsboekhoudingen in het boekjaar 1956/57. Voor dit laatste punt is overleg gepleegd met het Produktschap voor Vee en Vlees.

Het aangehouden prijspeil is het gemiddelde van de voren genoemde vier jaren. Het principe om prijssluktuaties te nivelleren in de opbrengsten per dier, welke veelal door bijzondere omstandigheden worden veroorzaakt, wordt volgens deze berekeningsmethodiek zo goed mogelijk gehandhaafd. Voor een nadere uiteenzetting van dit probleem zij verwezen naar rapport no. 250 (blz. 54 e.v.)

11b Overige opbrengsten als aftrekpost

Voor de weidebedrijven omvat deze post voornamelijk de opbrengsten van de schapenhouderij. Voor de gemengde bedrijven omvat deze post de paardekosten voor de akkerbouwsektor, de gestrooide stalmest op de marktbaar gewassen en de diverse opbrengsten (weidegeld, ontvangen dekged. e.a.).

De opbrengsten van de schapenhouderij zijn, evenals in

de voorgaande berekeningen, op zodanige hoogte vastgesteld dat kosten en opbrengsten van de schapenhouderij elkaar nagenoeg compenseren. Met het incalculeren van dit theoretisch opbrengstpeil der schapenhouderij is verkregen dat dit bedrijfsonderdeel geen invloed heeft op de berekende kostprijs van de melk.

12. Melkproduktie per koe; 13. Vetgehalte; 14. Melkkoelen per ha;
15. Melkproduktie per ha; 16. Melkvetproduktie.

Ten aanzien van de onder 12 t/m 16 genoemde produktiegegevens kan zeer in het kort worden opgemerkt dat de wijzigingen ten opzichte van de voorcalculatie 1956/57 slechts van geringe betekenis zijn geweest. Wel kan worden gezegd, dat ook in het boekjaar 1956/57 de melkveebezetting op de onderzochte bedrijven een weinig daalde. Het consumptiemelkgebied (Utrecht en Zuidholland I en II) en het zandgebied Noordbrabant vormden hierop echter een uitzondering.

HOOFDSTUK IV

INKOMEN VAN DE BOER UIT RUNDVEEHOUDERIJ - VOORCALCULATIE 1957/58

Voor de afzonderlijke gebieden is een berekening opgesteld van het inkomen van de boer uit de rundveehouderij. Deze berekening is uitgevoerd bij de huidige garantieprijs van de melk over de periode november 1956 - november 1957, namelijk f. 28,40 per 3,7 kg melkvet.

Het aandeel arbeidskosten van de boer in de totale arbeidskosten voor de rundveehouderij is hiertoe berekend op basis van dezelfde verhouding als die er bestaat tussen de totale arbeidskosten van de boer en de totale arbeidskosten voor het gehele bedrijf.

Deze veronderstelling is voornamelijk van belang voor de gemengde bedrijven waar naast de rundveehouderij ook in belangrijke mate arbeid wordt besteed aan akkerbouw, varkens- en pluimveehouderij.

De berekende arbeidskosten voor medewerkende gezinsleden zijn in de kosten begrepen en beïnvloeden dus de bedragen voor winst of verlies melk in onderstaande tabel.

Tabel 5

GEMIDDELD INKOMEN VAN DE BOER UIT DE RUNDVEEHOUDERIJ - VOORCALCULATIE 1957/58
(bij normale omstandigheden)

	Oppervlakte cultuurgrond	Oppervlakte grasland + voedergrassen	Gem. inkomen bij f.28,40 per 3,7 kg melkvet				Inkomen per ha grasland + voedergrassen	Invloed prijswijziging van f.2,- op 3,7 kg vet	
			winst of verlies melk	arbeidsbeloning (boer 1)	beloning voorbedrijfsleiding	totaal inkomen uit melk		melkvet totaal	per ha grasland + voedergrassen
	ha	ha	gld.	gld.	gld.	gld.	gld./ha	gld.	gld./ha
Friesland I	23,-	23,-	2450	5450	2600	11500	500	2300	100
Friesland II	20,-	20,-	/. 950	5450	2250	6750	340	1750	90
Friese Wouden	10,50	9,77	/. 850	4750	1100	5000	510	950	95
Drente	13,-	8,14	/.1050	3350	900	3200	395	700	85
Overijssel	9,50	7,36	/.1150	3650	850	3350	455	700	95
De Graafschap	9,-	6,36	/. 100	3100	750	3750	590	600	95
Utrecht	16,-	16,-	/. 450	5300	2000	6850	430	1500	95
Noordholland I	17,-	17,-	1950	5500	1950	9400	555	1850	110
Noordholland II	15,-	15,-	/.1900	5500	1800	5400	360	1350	90
Noordholland III	16,-	16,-	/. 550	5500	2050	7000	440	1650	105
Zuidholland I	16,-	16,-	250	5450	2150	7850	490	1850	115
Zuidholland II	16,50	16,50	/.1950	5200	2000	5250	320	1600	95
Noordbrabant	10,-	5,89	/. 500	2900	700	3100	525	550	90

/. - verlies

1) Hierin zijn niet begrepen de arbeidskosten voor gewerkte uren boven de maximum grens van de C.A.O. (3000 m.u.)

De bedragen in tabel 5 zijn eenvoudigheidshalve afgerond. De invloed van een gewijzigde opbrengstprijis op het inkomen van de boer is te becijferen uit de gegevens, vermeld in de laatste twee kolommen van deze tabel. Hierin is ter illustratie de invloed weergegeven van een prijswijziging van f. 2,- per 3,7 kg melkvet.

HOOFDSTUK V

GEMIDDELDE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN HET BOEKJAAR 1956/57 EN
VOORGAANDE JAREN

a. Spreiding in de uitkomsten

Na de voorgaande berekeningen welke zijn opgesteld voor gemiddelde omstandigheden en voor de naaste toekomst, worden thans de resultaten gegeven zoals deze in het verleden op de in het onderzoek betrokken bedrijven geweest zijn. Deze resultaten worden door de van jaar tot jaar wisselende omstandigheden beïnvloed.

In de eerste plaats wordt de aandacht gevestigd op de spreiding in de financiële resultaten in een bepaald boekjaar (1956/57), zoals deze op de onderzochte bedrijven is waargenomen.

Ter oriëntatie is hiertoe een frequentieverdeling opgesteld van de bedrijven naar de geconstateerde verschillen in de kostprijzen. Wel zij opgemerkt, dat in deze kostprijs niet is begrepen de beloning voor bedrijfsleiding, de heffingen op gelo-verde melk en dat deze kostprijzen zijn berekend op zogenaamde "pachtbasis". Dit laatste houdt in dat voor eigenaarsbedrijven een pachtbedrag is ingecalculoord. Hetgeen de hiernavolgende tabel wil zeggen is, dat in een bepaald jaar onder invloed van allerlei omstandigheden er van bedrijf tot bedrijf belangrijke verschillen zijn te constateren in de behaalde uitkomsten.

Tabel 6

SPREIDING VAN HET AANTAL ONDERZOCHEDE BEDRIJVEN NAAR DE BEHAALDE
KOSTPRIJZEN PER 3,7 KG MELKVET

(Resultaten volgens de boekhoudingen 1956/57)

Kostprijzen per 3,7 kg melkvet	Kleiweidegebieden	Veenweidegebieden	Consumptie- melkgebieden
f.15,- - f.19,-	27%	4%	1%
f.19,- - f.23,-	43%	27%	22%
f.23,- - f.27,-	21%	37%	43%
f.27,- - f.31,-	6%	18%	30%
f.31,- - f.35,-	3%	11%	4%
f.35,- - f.39,-	-	3%	-
Totaal	100%	100%	100%

De opstelling van voronstaande frequentieverdeling is alleen mogelijk geweest voor de weidebedrijven. Voor de gemengde bedrijven op zandgrond wordt de kostprijs per produkt op de afzonderlijke bedrijven niet berekend.

In de kleiweidegebieden zijn begrepen de bedrijven in Friesland I en Noordholland I; in de veenweidegebieden - Friesland II en Noordholland II; in de consumptiemelkgebieden - Noordholland III, Utrecht en Zuidholland I en II. Voor alle gebieden geldt dat de uitloop der kostprijzen naar boven (hogere kostprijs) groter is dan de uitloop naar beneden (lagere kostprijs). Dit laatste verschijnsel is uiteraard geheel verklaarbaar, omdat de mogelijkheden voor een lagere kostprijs tot een bepaalde grens beperkt zijn.

b. Gemiddeld inkomen van de boer over de jaren 1950/51 t/m 1956/57

In tabel 7 is een overzicht gegeven van het gemiddelde inkomen van de boer op de onderzochte bedrijven in de jaren 1950/51 t/m 1956/57.

Dit is het inkomen van de boer uit het gehele bedrijf. Voor de gemengde bedrijven wordt dit inkomen dus beïnvloed door de resultaten uit de rundvee-, de varkens- en de pluimveehouderij en de verbouw van marktbare gewassen.

Evenals bij de voorcalculatie voor de gemengde bedrijven op zandgrond zijn ook voor bijgaande berekening de arbeidskosten met behulp van arbeidsnormen in rekening gebracht. Dit betekent dat het gegeven inkomen van de boer niet wordt beïnvloed door een eventueel arbeidsoverschot bij de medewerkende gezinsleden.

Het inkomen van de boer, waarin begrepen is de beloning voor handonarbeid en die voor bedrijfsleiding, is voor de verschillende jaren vermeld met inbegrip van de ontvangen of nog te ontvangen garantiетоeslagen. Deze garantiетоeslagen zijn tevens afzonderlijk vermeld en betreffen de toeslagen voor de produkten melk en rogge. De garantiетоeslagen zijn tot uitdrukking gebracht in de financiële resultaten van het desbetreffende boekjaar, waarvoor de garanties hebben gegolden. Het boekjaar volgens de administratie loopt van 1 mei tot 30 april, terwijl de garantiетоeslag voor melk wordt gegeven voor de periode 1 november tot 30 oktober.

De toeslagbedragen zijn hiertoe over twee boekjaren verdeeld op basis van de melkvetproduktie. Voor de periode 1 november tot 1 mei = 40% en voor de periode 1 mei tot 1 november = 60% van de melkvetproduktie aangehouden.

Tenslotte is voor de periode 1 november 1956 tot 1 mei 1957 ten behoeve van de uitkomsten over het laatste boekjaar (1956/57) een garantiетоeslag per jaar aangehouden van f.2,60 per 3,7 kg melkvet voor Friesland I, Noordholland I en f.4,40 per 3,7 kg melkvet voor de overige gebieden.

In de resultaten over het laatste boekjaar 1956/57 zijn de uitkeringen opgenomen uit het Zuivelfonds VII, voor zover deze betrekking hebben op de melkproduktie in de periode 1 mei 1956 - 30 april 1957.

Het eerste voorschot uit Zuivelfonds VIII betreffende de periode 28 oktober 1956 - 27 april 1957 tot een bedrag van f. 0,55 per % vet per 100 kg melk is nog bijgeboekt onder de resultaten van het boekjaar 1956/57. Deze bijboeking van opbrengsten welke uiteraard een benadering is, geschiedde op basis van de bovengenoemde verhouding van de melkvetproduktie in de winterperiode. Opgemerkt zij verder dat de uitkeringen uit het Zuivelfonds niet zijn begrepen in de in tabel 7 vermelde garantie-toeslagen.

Bij de beoordeling van de resultaten in tabel 7 dienen de weersomstandigheden in aanmerking te worden genomen. Zo gelden in het bijzonder voor 1954/55 zeer ongunstige omstandigheden, die uiteraard de hoogte van de gemiddelde resultaten in dit jaar aanmerkelijk hebben beïnvloed. Ook de jaren 1955/56 en 1956/57 zijn jaren, waarin de weersomstandigheden over het algemeen niet gunstig zijn te noemen.

Tabel 7

GENIDDELD INKOMEN VAN DE BOER UIT HET GEHELE BEDRIJF IN 1950/'51 T/M 1956/'57
(resultaten volgens de bedrijfsboekhoudingen)

	Gem. oppervlakte cultuurgrond	Gemiddeld inkomen met inbegrip van toeslagen							Gemiddelde garantie-toeslagen 1)			
		1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57
	ha	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.
Friesland I	23,-	9450	10350	11150	10850	6300	8000	9250	75	100	175	1425
Friesland II	20,-	5650	6500	7500	7150	4050	5900	6550	50	175	725	2300
Friese Wouden	10,50	4950	5050	5550	5350	3600	5100	5150	25	250	675	1375
Drente	13,-	.	6950	6000	5350	3300	4750	4200	25	275	625	1100
Overijssel	9,50	4350	4850	5050	4250	3200	5250	4550	25	250	575	1050
De Graafschap	9,-	.	7500	6250	6100	6700	7250	6100	25	250	600	975
Utrecht	16,-	.	6850	5950	6550	3200	5850	6150	25	100	275	1675
Noordholland I	17,-	8300	9800	10400	9950	7250	8500	7800	50	75	150	1125
Noordholland II	15,-	5100	7250	7600	7000	3750	5850	5300	25	50	200	1425
Noordholland III	16,-	.	7700	6300	7950	2900	6100	5900	25	75	200	1600
Zuidholland I	16,-	4850	7550	6100	7200	4050	6350	7250	50	75	200	1875
Zuidholland II	16,50	.	.	.	4100	2000	4400	5100	25	150	525	2075
Noordbrabant	10,-	5850	7000	6350	6300	6450	7700	6550	-	250	525	900

1) Reeds ontvangen of nog te ontvangen.

Bij tabel 7 wordt verder opgemerkt, dat ten behoeve van de vergelijkbaarheid over de reeks van jaren de uitkomsten per gebied zijn berekend bij de in de eerste kolom vermelde bedrijfsgrootte. De bedragen zijn op een veelvoud van f. 50,- afgerond (afroning van toeslagen op een veelvoud van f. 25,-). Zoals reeds eerder is opgemerkt, zijn de uitkomsten volgens de bedrijfsboekhoudingen berekend op zogenaamde "pachtbasis". Voor de eigenaarsbedrijven is hiertoe een pachtbedrag in rekening gebracht, hetwelk is afgestemd op de geldende pachtnormen voor het desbetreffende gebied en voor het desbetreffende jaar.

In vorenstaande bedragen betreffende het gemiddelde inkomen van de boer is de beloning voor de handarbeid van de boer gewaardoerd tegen het jaarloon van een arbeider veeverzorgor (met inbegrip van sociale lasten). De arbeidskosten voor de gewerkte uren van de boer boven het maximum aantal uren volgens de C.A.O. zijn dus niet begrepen in het gemiddelde inkomen (volgens tabel 7). Deze factor is in het bijzonder van betekenis voor de weidebedrijven in het westen des lands waar ten gevolge van de arbeidsschaarste de boer en gezinsleden gedwongen zijn een hoog aantal werkuren per jaar te leveren.

Hiernavolgend wordt daarom nog een overzicht gegeven van de gemiddelde arbeidskosten van de boer voor de gewerkte uren boven de maximum-grens volgens de C.A.O. Met inachtneming van de arbeidskosten voor deze bijzondere uren kan het totale inkomen van de boer ook worden weergegeven door de som van de in tabel 7 en 8 vermelde bedragen. Het bijzondere karakter van de arbeidskosten in tabel 8 en de invloed hiervan op het inkomen dient hierbij echter niet uit het oog te worden verloren.

Tabel 8

GEMIDDELDE ARBEIDSKOSTEN VAN DE BOER VOOR DE GEWERKTE UREN BOVEN DE MAXIMUM-GRENS VAN DE C.A.O.

	1950 /51	1951 /52	1952 /53	1953 /54	1954 /55	1955 /56	1956 /57
Friesland I	65	-	-	-	270	415	650
Friesland II	-	-	75	260	445	600	1050
Utrecht	-	245	105	110	350	765	925
Noordholland I	-	-	40	235	445	705	710
Noordholland II	35	185	225	195	710	1130	1320
Noordholland III	-	-	-	-	800	1270	1420
Zuidholland I	-	105	-	40	400	600	450
Zuidholland II	-	.	.	460	680	1230	1630

c. Netto-overschot per ha cultuurgrond (weidebedrijven)

Daar de arbeid op de gemengde bedrijven hoofdzakelijk bestaat uit eigen arbeidskrachten heeft de betekenis van het netto-overschot per ha voor dit bedrijfstype weinig zin. Het netto-overschot is namelijk het verschil tussen opbrengsten en kosten met inbegrip van de berekende en de betaalde arbeidskosten. In deze arbeidskosten zijn dan ook begrepen de arbeidskosten van de boer en gezinsleden voor de gewerkte uren boven de maximum-grens van de C.A.O.

De beloning voor bedrijfsleiding is niet onder de kosten opgenomen en is daarom in het netto-overschot begrepen.

Tabel 9

NETTO-OVERSCHOT IN GLD. PER HA CULTUURGROND VOOR WEIDEBEDRIJVEN
(Resultaten volgens de bedrijfsboekhoudingen)

	1950 /51	1951 /52	1952 /53	1953 /54	1954 /55	1955 /56	1956 /57
Friesland I	265	295	330	315(3)	80(4)	150(8)	185(62)
Friesland II	120	150	195	170(2)	% 20(9)	65(36)	80(115)
Utrecht	.	210	150	180(2)	% 70(6)	85(17)	80(105)
Noordholland I	290	360	390	355(3)	165(5)	225(9)	160(66)
Noordholland II	110	235	255	210(2)	% 45(4)	75(13)	15(95)
Noordholland III	.	255	155	255(2)	% 95(5)	90(12)	50(100)
Zuidholland I	105	250	160	215(3)	% 25(5)	110(13)	140(117)
Zuidholland II	.	.	.	35(2)	% 135(9)	0(32)	20(125)

%. = verlies

De garantietoelagen zijn eveneens begrepen in het netto-overschot. De toerekening in de verschillende boekjaren (1 mei tot 1 mei) van de toelagen geschiedde op overeenkomstige wijze als onder b aangegeven. Ter oriëntering zijn deze toelagen per ha tevens tussen haakjes geplaatst.

HOOFDSTUK VI

HERZIENING VAN ENKELE UITGANGSPUNTEN VOOR DE KOSTPRIJSBEREKENINGEN (Nota van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap)

Inleiding

In 1953 is op verzoek van het L.E.I. een aantal afspraken vastgelegd tussen de Minister van Landbouw en de Stichting voor den Landbouw betreffende de waardering van enkele kostenbestanddelen in de kostprijsberekeningen. Deze afspraken zijn neergelegd in een nota van het L.E.I. getiteld: "De uitgangspunten voor de kostprijsberekeningen 1953 en eerstvolgende jaren". (Een nadere uitwerking en toelichting van bedoelde afspraken wordt gegeven in de L.E.I.-publikatie: Bedrijfseconomische Mededelingen no.17, augustus 1954.)

In oktober 1956 heeft het Landbouwschap zich tot de Minister van Landbouw gewend met voorstellen tot herziening van de landarbeiderslonen en tot wijziging van de afspraken betreffende de waardering van grond en bedrijfsgebouwen en van de handenarbeid en bedrijfsleiding van de boer in de kostprijsberekeningen.

De Regering is aan deze voorstellen ten dele tegemoetgekomen. Haar zienswijze met betrekking tot de vergoeding van grond en gebouwen en de arbeid van de boer in het prijsbeleid is uiteengezet in de "Nota inzake beperking van de bestedingen" (hoofdstuk II, het landbouwprijsbeleid). In de Memorie van Antwoord bij hoofdstuk XI der Rijksbegroting 1957 wordt het standpunt van de Regering in dezen nader uiteengezet en toegelicht.

Het Landbouwschap heeft zich met enkele belangrijke onderdelen van genoemde Regeringsbeslissing niet kunnen verenigen. Met name t.a.v. rente en afschrijving van het gebouwenkapitaal de in te calculeren bedragen voor grondrente en de wijze van bepaling der totale beloning voor de boer zijn door het Landbouwschap andere voorstellen gedaan. Het Landbouwschap beoogde met deze voorstellen het kostenniveau in de landbouw beter tot uitdrukking te brengen in de kostprijsberekeningen. Het was er zich daarbij van bewust, dat volledige realisering van deze voorstellen in het garantieprijsbeleid mogelijk op korte termijn niet doorvoerbaar was in verband met de financieel economische toestand der volkshuishouding en de consequenties voor het pachtprijsbeleid.

Alhoewel het Landbouwschap zich dus met de zojuist genoemde onderdelen van de Regeringsbeslissing niet heeft kunnen verenigen en de verantwoordelijkheid voor de grondslag van de hierna geformuleerde uitgangspunten derhalve berust bij de Minister van Landbouw, heeft het gemeend wel zijn medewerking te moeten verlenen bij de uitwerking van het Regeringsstandpunt in een bruikbare leidraad voor het L.E.I.

De nieuwe uitgangspunten

A. Grond en bedrijfsgebouwen als kostenelement

De kostprijsberekeningen zullen in den vervolge niet meer op pachtbasis worden uitgevoerd.

Voor het gebruik van grond en bedrijfsgebouwen zullen voortaan de kosten, verbonden aan de instandhouding van deze produktiemiddelen, het uitgangspunt vormen, met dien verstande dat:

- a. voor rente en afschrijving van bedrijfsgebouwen bedragen, te berekenen aan de hand van hierna te geven normen, worden opgenomen;
- b. voor onderhoud en verzekering der bedrijfsgebouwen, rente en afschrijving van kunstwerken en de grond- en polderlasten wordt uitgegaan van de werkelijke kosten;
- c. voor grondrente hieronder nader aan te geven bedragen worden berekend.

ad a. Normen voor rente en afschrijving van bedrijfsgebouwen

Rente en afschrijving worden berekend op basis van de algemene vervangingswaarde (dit is, zoals in het L.E.I.-rapport no. 254 is omschreven, de vervangingswaarde op basis van bouwkosten, welke op gelijk niveau liggen met het algemene kosten-niveau, waarvoor de lonen en de groothandelsprijzen als indicaties zijn gebruikt) volgens de methode der progressief dalende annuïteiten, uitgaande van een afschrijvingstermijn van 100 jaar en aannemende een gemiddelde leeftijd der gebouwen van 50 jaar. De rentevoet is bepaald op $3\frac{1}{2}\%$.

Voor het gemengde bedrijf worden rente en afschrijving berekend voor een gebouw op een bedrijf van 15 ha.

In afwachting van de uitkomsten van een nader onderzoek van het L.E.I. naar de gebouwenlasten in de verschillende kostprijsgebieden zullen de bouwkosten van boerderijen, vermeld in het L.E.I.-rapport no. 254, het uitgangspunt vormen voor

de hiervoor omschreven berekening van de algemene vervangingswaarde.

ad b. Feitelijke kosten

1. Onderhoud en verzekering van bedrijfsgebouwen

Tot deze post worden gerekend de kosten van assurantie der bedrijfsgebouwen en alle uitgaven voor groot en klein onderhoud en reparatie van gebouwen en kunstwerken, met dien verstande dat eventuele kosten voor gedeeltelijke vernieuwing van de gebouwen hierin zijn niet begrepen.

Deze kosten worden ontleend aan (boekhoud)gegevens omtrent de kostprijsbedrijven.

2. Bijkomende kosten voor kunstwerken

Deze kosten omvatten rente en afschrijving van silo's, giorkelders, kippenhokken, aardappelbewaarplassen e.d. en worden ontleend aan de boekhoudingen der kostprijsbedrijven.

3. Grond- en polderlasten

Dit zijn de geldelijke lasten die door publiekrechtelijke lichamen zijn opgelegd zoals: grondbelasting, polder- en waterschapslasten, straatbelasting en eventueel andere zakelijke lasten.

Deze kosten worden ontleend aan (boekhoud)gegevens omtrent de kostprijsbedrijven.

Opgemerkt zij, dat de werkzaamheden, verricht door eigen arbeidskrachten ten behoeve van onderhoud van bedrijfsgebouwen en kunstwerken en van aanleg en onderhoud van drainage, tot uitdrukking komen in de post arbeidskosten.

ad c. Grondrente

In de kostprijsberekeningen worden vaste bedragen voor grondrente, gedifferentieerd naar de verschillende kostprijsgebieden, opgenomen. Voor het oogstjaar 1958 zijn deze gebieden en bedragen als volgt vastgesteld:

zandgronden	f. 30,-	per ha	(kad.)
akkerbouwgebieden	f. 70,-	per ha	(kad.)
kleiweidegebieden	f. 60,-	per ha	(kad.)
veenweidegebieden	f. 37,-	per ha	(kad.)
veenkoloniën	f. 45,-	per ha	(kad.)

B. Handen- en bedrijfsleidersarbeid van de boer als kosten-
element

Bij de prijsvaststelling voor oogst 1957 is van de volgende bedragen voor de beloning van de boer (voor handenarbeid en bedrijfsleiding tezamen) uitgegaan:

gemengd bedrijf	10 ha	f. 6400,-
weidebedrijf	18 ha	f. 7200,-
akkerbouwbedrijf	50 ha	f. 8200,-

Voor de komende oogstjaren zullen bovengenoemde bedragen worden gewijzigd in evenredigheid met de ontwikkeling van de algemene loonindex, gemeten aan de hand van de indexcijfers van het bruto-uurloon volgens regelingen van volwassen mannelijke arbeiders in nijverheid, transport en landbouw tezamen. Deze berekening zal één keer per jaar plaats hebben. Als peildatum wordt aangehouden 31 juli (voor het prijsjaar 1958 is evenwel 31 augustus aangehouden in verband met de looncompensatie voor de huurverhoging ingaande 1 augustus 1957).

Deze beslissing omtrent de totale beloning van de boer wordt in de kostprijsberekeningen als volgt geconcretiseerd:

a. Alle door de boer verrichte uren handenarbeid worden gewaardeerd tegen de kosten per gewerkt uur (excl. de premie voor wachtgeld- en werkloosheidsverzekering) van een vaste arbeider/veeverzorger volgens de loonnormen van de c.a.o.'s. De uren boven het in de c.a.o.'s aangegeven maximum-aantal uren worden tegen de normale loonkosten per uur gewaardeerd. Bij een wijziging van de loonnormen van de c.a.o.'s in de loop van het prijsjaar wordt de invloed hiervan op de kostprijs door het L.E.I. in een aanvullende berekening verstrekt.

b. In de kostprijsberekeningen 1958 worden de volgende bedragen als beloning voor bedrijfsleiding opgenomen:

Akkerbouwbedrijf:

granen	f. 87,-	per ha
consumptie-aardappelen	f.239,-	per ha
fabrieksaardappelen	f.163,-	per ha
suikerbieten	f.212,-	per ha
handelsgewassen	f.101,-	per ha
peulvruchten	f.119,-	per ha
overige (incl.rundveeh.)	f.167,-	per ha

Weidebedrijf:

1e deel (basis opp.land)	f. 60,-	per ha
2e deel (basis aantal dieren)	f. 48,-	per melkkoe/jaar

Gemengd bedrijf:

granen	f. 61,-	per ha
aardappelen	f.133,-	per ha
rundveehouderij		
1e deel (basis opp.land)	f. 58,-	per ha
2e deel (basis aantal dieren)	f. 46,-	per melkkoe/jaar
afgeleverde varkens: 90 kg	f. 2,10	per varken
110 kg	f. 2,60	per varken
zeugen	f. 13,30	per zeug/worp
leghennen	f. 0,89	per leggen/jaar

Bij een wijziging van het niveau der landarbeiderslonen in de loop van het prijsjaar, worden vorenstaande bedragen voor bedrijfsleiding in overleg met het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap herzien met inachtneming van de voor het desbetreffende prijsjaar vastgestelde bedragen als de totale beloning van de boer.